

УДК 373.2.016:81-028.31(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-196-111-116

КІНДЕЙ Леся Григорівна –кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри
методик дошкільної та початкової освітиЦентральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира ВинниченкаORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4514-7669>e-mail: lesyakindei@gmail.com**НІКІТИНА Олена Олександрівна** –кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
методик дошкільної та початкової освітиЦентральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира ВинниченкаORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1045-5300>e-mail: hele-nikitin@ukr.net

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Творчість є невіддільним складником системи дошкільного виховання й підґрунтям для успішного засвоєння знань, вироблення вмінь і навичок. Розвиток творчих задатків, здібностей та талантів визначено однією із цінностей дошкільної освіти Державного стандарту дошкільної освіти (2021 р.), тому першорядним завданням закладу дошкільної освіти є виховання творчої особистості, а окреслена тема – актуальна на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування розумових операцій у дітей дошкільного віку ґрунтовно досліджено в працях П. Гальперіна, Л. Венгера, Л. Виготського, С. Рубінштейна, М. Поддьякова, Л. Фрідмана, Л. Тихомирової, О. Степанова, Т. Дуткевич та ін. Мислення як категорію психології розглянуто в наукових розвідках Р. Немова, С. Максименко, О. Скрипченко, В. Соловієнко, Г. Щокіна, П. Гончарук, В. Рибалка. Взаємозв'язок мислення й мовлення описано в дослідженнях І. Сеченова, І. Павлова, Л. Виготського, О. Леонтєва та ін. Категорію творчого мислення представлено в дослідженнях А. Рахімова, Дж. Ніренберга, Дж. Гілфорда, В. Кременя та ін. Мислення як когнітивний аспект творчої діяльності людини подано в працях І. Пасічник, О. Лоюк, Дж. Ніренберг та ін.

Мета статті – обґрунтувати важливість цілеспрямованої роботи вихователя з розвитку мовлення й мислення дітей старшого дошкільного віку; проаналізувати дієві методичні прийоми для розв'язання окресленої проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття дитячої творчості

постійно перебуває в увазі психологів, педагогів, мистецтвознавців і філософів. Дошкільний вік разом із властивими йому особливостями психічного розвитку дослідники вважають сензитивним періодом у розвитку творчості. У науковій літературі натрапляємо на таке визначення поняття «творчість»: це здібність не лише до вищого рівня виконання будь-якої діяльності, але й до її перетворення [2, с. 37]. Учені визначають досвід дитини важливим чинником розвитку творчого мислення. Зокрема Л. Карнаух стверджує, що «творча діяльність уяви залежить від різноманіття вражень і досвіду, тому для того, щоб забезпечити розвиток творчого мислення насамперед треба створити умови для розширення кругозору дитини» [4].

У дошкільному віці стрімко розвиваються всі пізнавальні процеси. Досить високий рівень сформованості уяви в дитини цього віку сприяє виробленню творчого мислення. Уважають, що дошкільник мислить творчо, якщо наділяє предмети та явища невласивими їм ознаками, знаходить оригінальне застосування, складає фантастичні історії, пропонує кілька варіантів розв'язання запропонованого завдання.

На наш погляд, слушним є твердження І. Брушневської про те, що повноцінний розвиток комунікативного компонента мовленнєвої діяльності дітей п'ятого року життя забезпечують не тільки специфічні мовленнєві механізми, а й загальнофункціональні психологічні механізми, з-поміж яких пам'ять, увага, мислення та сприймання [3, с. 109–110].

Уважаємо, що принципово важливо в процесі організації роботи з формування творчого мислення передбачати розвиток

зв'язного мовлення з урахуванням методів, які спонукають дітей до сміливого й упевненого вираження своєї думки, пропозиції, емоції та дають змогу висловлюватися логічно, послідовно, грамотно з уживанням активної лексики тощо. Безсумнівно, що ефективність формування творчого мислення дошкільника забезпечують системність і цілеспрямованість. Беззаперечними є результати дослідження Н. Рижової, у якому вона сформулювала обов'язкові психолого-педагогічні умови розвитку творчості в дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Окрім того, стверджуємо, що окреслені умови є прийнятними для дітей з типовим мовленнєвим розвитком [7].

Під час організації методичної роботи з досліджуваної проблеми для нас важливою виявилася думка В. Моляко про те, що розвиток творчого мислення дошкільників вимагає дотримання низки педагогічних принципів, до яких належать гуманізація, національна спрямованість, доступність, наступність, наочність, діалектична взаємодія, індивідуальний підхід [6]. Переконані, що цілеспрямований розвиток основних мисленнєвих операцій, підвищення рівня сприймання та перцептивних дій, розвитку уваги, уяви дають змогу формувати творче мислення дитини. З огляду на це в нашому дослідженні пропонуємо враховувати такі умови розвитку творчого мислення дітей старшого дошкільного віку в освітньо-виховному процесі ЗДО: розвиток пізнавальних здібностей, розвиток комунікативних навичок, розвиток уваги та уяви, створення предметно-розвивального середовища.

У процесі цілеспрямованого формування творчого мислення важливо передбачати впровадження різноманітних методик, спрямованих на розвиток рушійних сил креативності – гнучкості, оригінальності думки й творчої активності. Для творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку потрібно забезпечити взаємодію емоційного, когнітивного, мотиваційного та діяльнісного складників. На наш погляд, пріоритетними напрямками методичної роботи вихователя з розвитку творчого мислення старших дошкільників є розвиток пізнавальних процесів, мовленнєва діяльність та творча активність. Ефективність реалізації завдань з розвитку творчого мислення старших дошкільників у процесі навчально-методичної роботи залежить від вдало сформованої системи сучасних методичних прийомів. Відповідно до завдань освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» передбачено такі ігрові завдання:

1. Дидактична гра «Чудесний мішечок». Мета: закріплювати лічбу в межах 10; навчати складати числовий ряд. Вихователь обирає десять дітей. Дев'ять з них дістають з мішечка по одній цифрі, називають її та викладають на стіл у довільному порядку. Дитині потрібно викласти числовий ряд від 1 до 10.

2. Дидактична гра «Порівняй». Мета: вправляти в розрізнюванні площинних та об'ємних геометричних фігур. Вихователь розкладає площинні та об'ємні фігури на килимі. Пропонує зібрати хлопчикам об'ємні фігури, а дівчаткам – площинні. Дітям потрібно описати їх, знайти схожість та відмінність у їхній формі.

3. Дидактична гра «Будь уважним». Мета: розвивати вміння знаходити геометричні фігури навколо себе. Вихователь пропонує дітям розглянути предмети, які є в кімнаті, і знайти з-поміж них предмети квадратної форми.

Для розвитку уваги корисно пропонувати дітям такі ігри та вправи: «Що побачив (ла) на малюнку?», «Чого не стало?», «Що змінилось?», «Що забув намалювати художник?», «Снігова куля», «Парні картинки», «Хто тут ховається?», «Заплутані лінії», «Склади фігуру», «Упізнай фігуру», «Знайди предмети», «Що ти почув?» та ін.

У методичній літературі розмежовують такі різновиди ігор:

– ігри, вправи на розвиток концентрації уваги: «Знайди три відмінності», «Квочка і курчата», «Знайди відсутні деталі», «Що там відбувається?», «Знайди захований предмет», «Домалой хрестики» та ін.;

– ігри, вправи на розвиток стійкості уваги: «Знайди найкоротшу доріжку», «Хто швидше знайде скарб?», «Куди летить пташка?», «Бабусина вишивка», «Куди розпливаються рибки?», «Знайди пару» та ін.;

– ігри, вправи на розвиток розподілення уваги: «Сонячні зайчики», «Правильний рух», «Підкресли потрібне», «Їстівне – неїстівне», «Літає – не літає» та ін.;

– ігри, вправи на розвиток переключення уваги: «Знайди дітей», «Покажи по порядку», «Заповни клітини», «Не зивай», «Плесни, тупни» та ін.; Ігри, вправи на розвиток обсягу уваги: «Що ти бачиш на малюнку?», «Вітрина магазину», «Колесо огляду», «Чи добре ви знаєте один одного?», «Знайди предмети», «У кабінеті лікаря» та ін. [5].

Нині в практиці роботи закладів дошкільної освіти активно використовують дидактичний матеріал (Блоки Дьенеша та Палички К'юізенера), що дає змогу вихователям урізноманітнити систему ігрових вправ, які сприяють розвитку творчого

мислення дошкільників. Прикладами завдань можуть бути ігри-вправи «Виклади малюнок з блоків за поданим зразком», «Доповни малюнок», «Віднови малюнок з блоків», «Побудуй за малюнком» (перенесення зображення з площини в простір); завдання, які вимагають логічності та гнучкості мислення: «Розстав блоки так, щоб фігури не повторювалися», «Розстав блоки так, щоб вони були однакового кольору, але не повторювалися за формою та розміром» тощо.

Методичну роботу з розвитку мислення в старших дошкільників рекомендовано здійснювати за чотирма параметрами: сформованість розумових операцій (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, конкретизація); гнучкість – застосування знань у різних ситуаціях, відсутність шаблонів; динамічність – темп, рухливість розумових процесів; мотивація діяльності (планування, контроль, критичність).

Для формування вміння дітей виокремлювати істотні ознаки в предметі вихователь може запропонувати такі вправи «Без чого не може бути ...» (чайника, олівця, машини тощо) або «Із чого й чому?» (З чого краще виготовити чашку, пошити зимове пальто, чому м'яч повинен бути з гуми).

Водночас із виокремленням суттєвих ознак предметів дитина встановлює взаємозв'язок властивостей матеріалу й функцій предмета (вправа «Можна чи ні?»: Чи можна на літаку рухатися у воді? Чи можна молотком копати землю? Чи можна виспатися на стільці?). Дитина обов'язково аргументує відповідь.

Для вироблення вміння встановлювати взаємозв'язок властивостей, ознак, функцій предмета й матеріалу корисна вправа «Вгадай». Вихователь пропонує згадати один з предметів, який є в кімнаті, і назвати, що в ньому найважливіше. За потреби дорослий дає приклад опису основних ознак предмета. Наприклад: «Пересувається, як танк, попереду металевий ківш, щоб копати землю». Партнер по грі пояснює, що підказало йому відгадку. Можна пропонувати також ігри й вправи «Що із чого зроблено»; «Не помилися», «Магазин іграшок»; «Упізнай предмет за поданою ознакою».

Для стимулювання самостійності дитини в дослідженні предметів і виявленні потрібних властивостей і якостей вихователь створює проблемні ситуації, які викликають у дошкільника потребу застосовувати вміння, відбирати способи дії й обґрунтовувати їх. Наприклад, діти пояснюють маленькому гостю з Африки, що таке зимовий одяг і його призначення.

Удосконаленню вміння узагальнювати властивості, ознаки й функції предмета можуть посприяти вправи «Поясни малюнок». Вихователь спочатку дає зразок опису та узагальнення характерних ознак будь-якого предмета, наприклад: «Совок – це маленька лопатка з короткою ручкою, зроблена з металу або пластмаси, із заглибленням, щоб зручно було копати, набирати чи пересипати пісок, тирсу та інші сипучі матеріали». За аналогією діти можуть узагальнювати ознаки будь-якого предмета за власним вибором або на прохання вихователя чи іншої дитини, яка грає роль «малюка» [8].

Ефективність розвитку творчої уяви забезпечують ігри, з-поміж яких варто назвати такі: «Кого скільки на малюнку» (робота із зашумленими картинками); «Складання цілого з частин» (Танграм); «Знайди предмет за описом»; «Знайди тінь від предметів» (дидактичний матеріал – картки предметів і тіней); «Віднови малюнок» (установити вирізані з картинки прямокутники); «Упізнай і домалюй букву, цифру», «Незакінчені фігури»; також вправи «Уяви себе ведмедем, будильником, лікарем тощо»; «Поєднай два предмети», «Закінчи історію» (робота із сюжетними малюнками).

У процесі планування навчально-методичної діяльності рекомендовано враховувати ігри, які передбачають роботу з різними матеріалами (пластиліном, водою, піском) з уведенням їх у казковий сюжет. Наприклад, ліплення об'єктів із заготовок з невластивими їм рисами (зелений собака, слон з крилами); аплікації, малювання за аналогією та самостійно; експериментування з різними об'єктами: перетворення об'єктів, використання об'єктів по-новому, створення неіснуючих об'єктів. Участь у конкурсі «Найбільш незвична тварина» тощо.

Одним з методів активізації творчого мислення є символічна синектика (прийом ТРВЗ-технології). Цей прийом дозволяє відзеркалювати предмети реального світу різними символами й знаками, а також сприяє розвитку творчої уяви, здатності до перетворень, уміння знаходити приховані залежності та зв'язки, формує нестандартне мислення. Дидактична гра «Яких тварин я бачив улітку». Символічна синектика – викладання реальних і фантастичних тварин з різних матеріалів, придумування власних назв.

Важливо також розвивати швидкість мислення з використанням гри «Один не схожий на іншого». На аркуші намальовано звичайний будинок (без вікон, без дверей) – графічний зразок, тільки корпус і дах. Дітям потрібно протягом п'яти хвилин намальовати

якомога більше будиночків, так щоб кожний наступний відрізнявся від попереднього одним елементом.

У процесі гри «Пелюстки» діти із запропонованої смужки паперу протягом трьох хвилин виготовляють якомога більше пелюсток квітки. Гра «Фантазери» передбачає швидкий пошук різних способів використання будь-якого предмета, наприклад, олівця.

Під час розвитку гнучкості мислення доцільно використовувати ігри:

– «Чарівний міст» (дітям потрібно доповнити конструкцію й обробити її так, щоб вийшов чарівний міст з геометричних фігур);

– «Метелики-красуні» (на зразках візерунки залишили лише в одного метелика; дітям потрібно придумати візерунки для інших метеликів);

– «Чарівники» (на аркуші наклеєно дві абсолютно однакові фігури у формі квадрата; дітям потрібно олівцями або фарбами перетворити їх на злого та доброго чарівників). Формування оригінальності мислення сприяють такі ігри:

1. «Подарунки для друзів». Дітям пропонують недомальовані фігури; їм потрібно подумати, як ці фігури можна перетворити на подарунки для своїх друзів і домалювати їх.

2. «Малюємо по крапках». Дітям пропонують зразок поєднання точок для отримання малюнка. Завдання: намалювати щось самостійно.

3. «Юні архітектори». Дітям пропонують набір геометричних фігур, з яких можна створити зображення. Кожну фігуру дозволено використовувати кілька разів, міняти її розмір, але інші фігури залучати не можна.

4. «Казкова тварина». Дітям потрібно придумати нереальну тварину і дати їй назву. Попередньо в групі важливо провести підготовчу роботу: дітям пропонують різні частини тварин з паперу, виготовлені способом обриву, комбінують їх так, щоб вийшла неіснуюча тварина.

5. «На що схожі наші долоньки». Дітям пропонують обвести олівцем або фарбами власну долоньку (або кілька) і пофантазувати «Що це може бути?». Діти створюють з паперових деталей на основі обведених долоньок (ялинку, птаха на озері, птаха в польоті тощо).

Відповідно до освітніх цілей, визначених напрямом «Мовлення дитини», дібрано такі завдання:

1. Дидактична вправа «Один, два три». Мета: навчати узгоджувати іменники з числівниками. Порахуємо разом із зайчентами предмети на малюнках. Зразок:

Три голки, п'ять сірників, чотири ножі тощо.

2. Дидактична гра «Скажи навпаки». Мета: навчати добирати слова з протилежним значенням. Вихователь пропонує дітям назвати до запропонованих слів слова з протилежним значенням. Орієнтовні слова: далеко – (близько), широкий – (вузький), товстий – (тонкий), праворуч – (ліворуч), великий – (малий), довгий – (короткий) тощо.

3. Дидактична вправа «Чудові квіти». Мета: закріплювати вміння порівнювати предмети за кольором, формою, розміром; удосконалювати поняття «більше», «менше», «стільки ж». Наприклад: червоні квіти – великі, а рожеві – маленькі. Пелюстки і серединки квітів різної форми. Наприклад: у синіх квітів – серединка кругла, а пелюстки – трикутні. У помаранчевих квітів серединка трикутна, а пелюстки круглі тощо).

4. Дидактична гра «Порахуй». Мета: перевірити засвоєння кількісної, порядкової лічби. Наше сонечко побачило на галявині квіти. Нумо назвемо їх (ромашка, троянда, кульбаба, тюльпан, пролісок). Допоможіть сонечку порахувати їх. Можливі також питання: Яка квітка між кульбабою та проліском? Яка вона за рахунком? тощо.

5. Дидактична гра «Сонце, як...» Мета: навчати порівнювати небесне світило з предметами. Діти називають об'єкти навколишнього світу, схожі на сонце.

6. Дидактична гра «Круг та овал». Мета: повторювати назви фруктів й овочів (круглої та овальної форми). Назвати овоч або фрукт за ілюстрацією; указати його форму.

7. Дидактична гра «Один – багато». Мета: формувати вміння добирати форму множини до слова. Вихователь називає слова в однині, діти називають у множині. Орієнтовні слова: медуза, акула, кит, краб, восьминіг.

Особливий інтерес для нашої науково-методичної розвідки мають ігри-фантазування, оскільки вони сприяють розвитку мовленнєвих творчих здібностей дітей дошкільного віку. Однією з них є технологія «входження в картину». Дітям пропонують розглянути картину й відчутти зображене як те, що відбувається тут і зараз. Ця технологія дозволяє розвивати творче мислення завдяки активізації всіх органів сприймання. насамперед важливо спонукати дитину до творчого мислення, що виявляється в нестандартних висловленнях, неочікуваних ідеях. Кожну думку потрібно почути й урахувати. Важливо, що така організація діяльності збагачує словниковий запас, розвиває фантазію.

Засвідчено також ефективність прийому «Кубування» під час формування творчого

мислення дошкільників. Наприклад, улюблених героїв зарубіжної казки «Білосніжка та сім гномів» і героїню оповідання В. Сухомлинського «Ледача подушка» пропонують як об'єкти порівняння й розвитку мислення. Зазначимо, що діти позитивно ставляться до відомих героїв, виявляють зацікавленість у процесі їх аналізу.

Наведені вище методичні прийоми доцільно використовувати під час індивідуальних і групових занять. Особливу цінність мають інтегровані заняття з різних дисциплін, які передбачають продуктивну діяльність дітей (малювання, аплікацію, ліплення).

Висновки та перспективи подальших розвідок на пряму. У нашій науково-методичній розвідці узагальнено й систематизовано сучасні розвивальні технології, які сприяють розвитку творчого мислення дітей старшого дошкільного віку. Доведено, що запропоновані методичні прийоми, актуальні в сучасних освітніх технологіях, значно урізноманітнюють освітньо-виховний процес, розвивають творчу активність дошкільників, спонукають до творчого мислення. Обґрунтовано важливість ретельної підготовки вихователя до заняття й творчої діяльності для успішного впровадження сучасних технологій.

Подальші розвідки буде спрямовано на вивчення й систематизацію методичних прийомів, які забезпечать формування складників творчого мислення на заняттях з інших освітніх напрямів, визначених Державним стандартом дошкільної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021 р. № 33 / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua>.
2. Богоявленская Д. Б. «Субъект деятельности» в проблематике творчества. *Вопросы психологии*. Москва. 1999. № 2. С. 35–41.
3. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Формування комунікативного компонента мовленнєвої діяльності дітей п'ятого року життя із загальним недорозвитком мовлення. *Педагогічний часопис Волині*. № 2 (3). Луцьк. 2016.
4. Карнаух Л. П. Развитие творческого мышления детей дошкольного возраста средствами художественной деятельности. *Вісник Українсько-туркменського культурно-освітнього центру*. Частина 1/10. С. 58–62. Умань. 2017.
5. Наливкіна Н. М. Корекція розвитку. Развитие познавательной деятельности. Підготовчий, 1 класи. Київ. 2015.
6. Організація творчого сприймання на різних вікових рівнях: методичні рекомендації / за ред. В. О. Моляко. Київ: Педагогічна думка, 2015. 57 с.
7. Рыжова Н. В. Психолого-педагогический аспект развития творческих способностей у детей с общим недоразвитием речи. *Теоретические и*

прикладные аспекты современного дошкольного образования. Изд-во ЯГПУ имени К. Д. Ушинского. Ярославль. 2006.

8. Щетинина А. М., Смирнова Н. П. Формирование умственных действий у дошкольников. Великий Новгород. 2000.

9. Я у світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. О. Кононко. ТОВ «МЦФЕР-Україна». Київ. 2019.

REFERENCES

1. *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini*. (2021). [Basic component of preschool education in Ukraine]. Kiev.
2. Bohoiavlenskaia, D. B. (1999). «Sub'ekt deiatel'nosti» v problematyke tvorchestva. [The subject of activity in the field of creativity]. Moskva.
3. Brushnevska, I. M., Ribtsun, Yu. V. (2016). *Formuvannia komunikatyvnoho komponenta movlennievoi diialnosti ditei piatoho roku zhyttia iz zahalnym nedorozvytkom movlennia*. [Formation of the communicative component of speech activity of children of the fifth year of life with the general underdevelopment of speech]. Lutsk.
4. Karnaukh, L. P. (2017). *Rozvytok tvorchoho myslennia ditei doshkilnoho viku zasobamy khudozhnoi diialnosti*. [Development of creative thinking of preschool children by means of artistic activity]. Uman.
5. Nalyvkina, N. M. (2015). *Korektsiia rozvytku. Rozvytok piznavalnoi diialnosti. Pidhotovchyi, 1 klasy*. [Development correction. Development of cognitive activity. Preparatory, 1 forms]. Kyiv.
6. *Orhanizatsiia tvorchoho sprymannia na riznykh vikovykh rivniakh: metodychni rekomendatsii*. (2015). [Organization of creative perception at different age levels: methodical recommendations]. Kyiv.
7. Rizhova, N. V. (2006). *Psykhologo-pedahohycheskyi aspekt razvytia tvorcheskykh sposobnostei u detei s obshchym nedorazvytyem rechy*. [Psychological and pedagogical aspect of the development of creative abilities in children with general speech underdevelopment]. Yaroslavl.
8. Shchetynyna, A. M., Smyrnova, N. P. (2000). *Formyrovanye umstvennykh deistviy u doshkolnykov*. [Formation of mental actions in preschoolers]. Velykyi Novhorod.
9. *Ya u sviti. Prohrama rozvytku dytyny vid narodzhennia do shesty rokiv*. (2019). [I am in the world. Child development program from birth to six years]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КІНДЕЙ Леся Григорівна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми граматики сучасної української мови, актуальні проблеми методики викладання української мови в початковій школі.

НІКІТИНА Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методик дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування ключової компетентності «уміння вчитися впродовж життя» у молодших школярів на уроках математики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KINDEI Lesya Grigorivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education Methods of Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of grammar of modern Ukrainian language, current

problems of methods of teaching Ukrainian language in primary school.

NIKITINA Olena Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education Methods of Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University

Circle of scientific interests: formation of key competence «lifelong learning ability» in junior high school students in mathematics lessons.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2021 р.

УДК 364.044.

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-196-116-119

КОЛОДІЙЧУК Юлія Вікторівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету «Одеська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5938-8685>

e-mail: ylala_v@ukr.net

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. За останні роки в Україні відбувається істотна зміна відношення суспільства до дітей з проблемами здоров'я, особливо тих, які мають порушення аутичного спектру і відрізняються особливістю сприйняття навколишнього світу, вразливістю душі, специфікою комунікації і взаємодії. Приходить розуміння, що кожній дитині з таким діагнозом необхідно створювати сприятливі умови для її розвитку, навчання, виховання, соціалізації, інтеграції, реабілітації, абілітації, психологічної і педагогічної корекції з урахуванням індивідуальних потреб і здібностей. Водночас навчання дітей, які мають порушення аутичного спектру є обмеженим в Україні у зв'язку з відсутністю адекватної психолого-педагогічної діагностики порушень розвитку і, відповідно, технологій належного корекційного впливу, відсутності (особливо в сільській місцевості) інклюзивно-ресурсних та корекційно-реабілітаційних центрів для таких дітей.

Особливої уваги, підтримки і захисту потребують члени родини, які виховують дітей з порушенням аутичного спектру, адже саме вони несуть відповідальність за них упродовж життя. Відтак, одне з найважливіших завдань фахівця із соціальної роботи – забезпечити отримання ними гарантованих державою соціальних послуг, пільг, субсидій та інших видів соціальної допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними науковцями проведено чимало досліджень з різноманітних аспектів соціальної роботи з дітьми, які мають порушення аутичного спектру (Д. Вегінська, О. Лещук, К. Островська, Л. Темофєєва, Ю. Федірчик, І. Чухрій). Зокрема, проаналізовано правове становище осіб (батьків, опікунів, усиновителів), які здійснюють догляд за дитиною з порушенням аутичного спектру (Р. Неминдзя, Г. Осітровська, Д. Колотуха); особливості розвитку, навчання і виховання таких дітей (О. Доленко, А. Душка, К. Лебединська, О. Романчук, Т. Скрипник, Г. Супрун, Д. Шульженко); соціальні проблеми сімей, які виховують дітей зазначеної категорії (В. Кутішевська, О. Мандзюк, Л. Туктамишева); труднощі соціалізації та адаптації дітей з порушенням аутичного спектру (Е. Черевко, Б. Яковецька) та інші.

Метою статті є розробка методичних рекомендацій щодо вдосконалення роботи соціального працівника з сім'ями, які виховують дітей з порушенням аутичного спектру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна робота з дітьми, які мають порушення аутичного спектру – це специфічна професійна діяльність із забезпечення дітей та їх найближчого оточення можливостями брати участь у соціальному житті та проведення для цього відповідних інституційних змін на всіх